

İlköğretim Okullarında Okul İklimi, Zorbalık ve Prososyal Davranışlar Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi¹

Prof.Dr. Temel Çalık, G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü
Prof.Dr. Yaşar Özbay, G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü
Prof.Dr. Serdar Erkan, G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü
Arş. Gör. Türker Kurt, G.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri ABD
Arş. Gör. Mehmet Kandemir, G. Ü. Gazi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü

Özet

Bu araştırma, okullarda zorbalık davranışları, okul iklimi ve prososyal davranışlara ilişkin olarak var olan durumu betimleyeme yöneliktir. Araştırma, Türkiye genelini temsil edecek şekilde yedi ilden (Ankara, İstanbul, İzmir, Antalya, Adıyaman, Erzurum, Samsun) altıncı, yedinci ve sekizinci sınıf öğrencilerinden oluşan 3210 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, öğrencilerin zorbalık davranışları, okul iklimi ve prososyal davranışları; il, SED, sınıf düzeyi ve cinsiyet değişkenlerine göre karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Ayrıca korelasyon analizi yapılarak değişkenler arası ilişkiler ele alınmıştır. Analizler sonucunda öğrencilerin zorbalık davranışları, okul iklimi algıları ve prososyal davranışlarının il, SED, sınıf düzeyi ve cinsiyet değişkenlerinin tümüne göre anlamlı düzeyde farklılaştığı, okul ikliminin öğrencilerin zorbalık davranışları ile olumsuz, prososyal davranışları ile olumlu ilişki olduğu belirlenmiştir. Araştırma ayrıca zorbalık ve diğer değişkenlere ilişkin olarak ulusal düzeyde veriler ortaya koyması açısından önemlidir.

Bölüm 1: Kuramsal Çerçeve

Son yıllarda okullarda şiddet olaylarının artış eğiliminde olduğu ve buna bağlı olarak bir yandan şiddet konulu araştırmaların sayısının arttığı, diğer yandan çeşitli ulusal ve uluslararası kuruluşların önlenme faaliyetlerine katıldıkları görülmektedir. Bu gelişmelere paralel olarak ülkemizde okullarda şiddetin önlenmesine yönelik ulusal çapta TÜBİTAK, MEB, AB ve UNESCO destekli proje çalışmaları başlatılmıştır. Bu bağlamda, okulları güvenli ve şiddetin

¹ Bu çalışmada, Tübitak tarafından desteklenen “Seçim Teorisi Temelli Güvenli Okul İklimi Oluşturma Projesi” (Proje No: 106K016) kapsamında toplanan veriler kullanılmıştır.

olmadığı öğrenme ortamları haline getirmenin, kamunun temel bir eğitim politikası haline geldiği söylenebilir.

Okullarda şiddet olaylarının artması ile en çok gündeme gelen kavramların başında zorbalık gelmektedir. Zorbalık, yaşça daha büyük ya da fiziksel olarak daha güçlü olan çocukların kendilerinden daha güçsüz olan çocukları sürekli olarak hırpalaması, eziyet etmesi ve rahatsız etmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Olweus, 2003). Zorba öğrenciler, söz ve eylemleriyle diğer öğrencileri korkutmakta, sahip olmaları gereken özgür öğrenme haklarını ellerinden almakta, dolayısıyla diğer çocukların kendilerini okulda güvensiz hissetmelerine ve sıkça devamsızlık yapmalarına sebep olmaktadır (Banks, 1997; Olweus, 2002; Olweus, 2003). Zorbalığa uğrayan (kurban) öğrencilerin kaygı, kızgınlık ve çaresizlik duyguları yaşadıkları; zorbalığın, okula gitmek istememe, bazı kronik hastalıkların ortaya çıkması, hatta intihara kalkışma sebebi olabileceği ileri sürülmektedir. Ayrıca öğrencilerin devamsızlıklarının arttığı, başarılarının ve özsaygılarının düştüğü ortaya konulmaktadır (Elliot, 1992; Pişkin,2002).

Araştırmada zorbalık davranışları ile ilişkisi araştırılan diğer bir önemli bir davranış türü prososyal davranıştır. Prososyal davranış paylaşma, yardım etme, destekleme ve koruyup bakım verme gibi diğerinin yararını ya da yardımı amaçlayan gönüllü bir davranış olarak tanımlanmaktadır (Eisenberg & Strayer, 1987; Rushton & Sorrentino, 1981). Başka birisini cesaretlendirme, onlara yardım etme, ya da onları destekleme gibi başkalarına fayda sağlayacak herhangi bir davranış prososyal davranış olarak tanımlanmaktadır (Choi, 2005). Araştırmalar incelendiğinde, prososyal davranışlarla, zorbalık davranışlar arasında zıt yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir (Choi, 2005; Hoover, H & Anderson, J, 1999; Kandemir ve diğ., 2008). Choi'nin (2005) yapmış olduğu araştırmada, zorbalık davranışı ile prososyal davranış arasında ters yönlü güçlü bir ilişki olduğu bulunmuştur. Yine bu araştırmayı destekleyen bir çalışma olarak Kandemir ve arkadaşlarının (2008) yapmış olduğu bir çalışmada, zorbalık eğilimi ile prososyal davranışlar arasında ters yönlü anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Hoover & Anderson'a (1999) göre ise, prososyal davranışın önemli bir boyutunu oluşturan özgecilik ile zorbalık eğilimi arasında olumsuz bir ilişki söz konusudur.

Bu araştırmada zorbalık ve prososyal davranışlarla ilişkisi araştırılan diğer bir kavram okul iklimidir. Okuldaki ilişkilerin kalitesi olarak tanımlanan okul iklimi, kişilerarası, örgütsel ve öğretilimsel boyutları içine alan çok boyutlu bir kavramdır (Loukas, Suzuki ve Horton, 2006: 491). Okul iklimi konusunda incelemeler yapan bazı araştırmacılar öğretmenlerin ilişkileri ve okul müdürünün liderlik stilleri üzerine çalışmışlar (Halpin ve Croft, 1963), bazı araştırmacılar ise okuldaki öğrencilerin ilişkileri ve diğer davranışları üzerine odaklanmışlardır (Comer, 2001; Scales ve Taccogna, 2001). Okul iklimi, okuldaki insanların ortak algılarına dayalı olarak gelişen, okuldaki tüm insanları etkileyen, onların davranışlarından etkilenen ve görece sürekliliği olan bir özellik olarak tanımlanmaktadır (Hoy, 2003). Okul iklimi ile zorbalık, prososyal davranışlar ve öğrenci başarısı birçok araştırmada ilişkili bulunmuştur. Öğrencilerin akademik performansı, okula uyumu ve daha düşük düzeyde yabancılaşması gibi sonuçların öğretmen desteği, sınıftaki etkinliklere öğrenci katılımı, akran bağlılığı, kuralların açıklılığı, sınıf ve okulun düzenliliği, öğretilimsel yenilik ve karar alımına öğrenci katılımı ve öğrenciler veya öğretmenler tarafından akademik başarıya daha fazla adanmışlığı kapsayan olumlu okul iklimi ile ortaya çıktığı bulunmuştur (Hoy, Tarter ve Kottkamp, 1991; Anderson, 1982; Brand ve Felner, 1996; Hoy, 2003; Brand ve diğerleri, 2003).

Olumlu bir iklime sahip okullarda prososyal davranışların ödüllendirilmesi ve öğrencilerin prososyal davranışlar sergileyen akranlarla ilişkide olması çocukların şiddete karşı koruyucu niteliktedir (Khoury-Kassabri, Benbenishy ve Astor, 2005:166). Öğrencilere saygı duymaya önem verilen, öğrencilerin karar alma süreçlerine katıldığı, kuralların açık, tutarlı ve tarafsız olduğu okullarda daha düşük düzeyde şiddet vardır (Gottfredson & Gottfredson, 1985; James, 1994; Welsh, 2000; Olweus, 2003; Khoury-Kassabri, Benbenishy ve Astor, 2005).

Olumlu okul ikliminin okulda şiddeti düşürmede önemli olduğu üzerinde güçlü bir görüş birliğinin olduğu belirtilmektedir (Khoury-Kassabri, Benbenishy ve Astor, 2005:177). Çünkü okul iklimi, okuldaki tüm aktörler arasındaki kabul edilebilir davranış parametrelerini düzenler ve okul güvenliği için bireysel ve kurumsal sorumlulukları belirler (Welsh, 2000:89). Okul iklimi içinde özellikle

öğrenci davranışları okulun sosyal süreçlerinin bir işlevi gibi görünmektedir (Anderson, 1982). Sabo (1995), okul iklimi gibi öğrenci yaşamının kalitesine etki eden örgütsel boyutların anlaşılmasının öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin bu değişkenlere müdahale etmesine katkı sağlayabileceğine işaret etmektedir. Bu anlamda okul iklimi ve öğrenci davranışlarının ele alındığı deneysel incelemelerin, okullarda şiddeti önlemeye yönelik okullara özgü müdahaleler geliştirilmesine olanak sağlayabileceği için değerli olduğu belirtilmektedir (Cushing, Horner & Barrier, 2008:225).

Bölüm 2: Metodoloji

Bu araştırma, tarama modelinin kullanıldığı betimsel bir çalışmadır. Öğrencilerin zorbalık ve prososyal davranışları ve okul iklimine ilişkin algılarının il, SED, cinsiyet ve sınıf düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşp farklılaşmadığı karşılaştırmalı olarak incelenmiş ve ayrıca değişkenler arasındaki ilişkiler ele alınmıştır.

Örneklem

Araştırma örneklemini tabaka örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Her bölge bir tabaka kabul edilerek, bölgeleri bir il araştırma örneklemine dahil edilmiştir. Her ilden alt, orta ve üst SED'den birer okul olmak üzere toplam 21 ilköğretim okulu araştırma örneklemine dahil edilmiş ve bu okullardaki altıncı, yedinci ve sekizinci sınıf öğrencileri araştırma örneklemine dahil edilmiştir.

İl	Katılımcı Sayısı
Ankara	471
İstanbul	441
İzmir	517
Adıyaman	483
Samsun	415
Erzurum	486
Antalya	397
<i>Toplam</i>	3210

Veri Analizi

Bu araştırmada zorbalık, okul iklimi ve prososyal davranışların öğrencilerin cinisyetleri, SED, buldukları il gibi bağımsız değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadıkları ele alınmıştır. Bu amaçla SPSS paket programı kullanılarak Tek yönlü varyan analizi, t-testi ve korelasyon analizi yapılmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkenlerini; zorbalık, okul iklimi, prososyal davranışlar; bağımsız değişkenleri ise cinisyet, il, SED ve sınıfı düzeyi oluşturmaktadır.

Bölüm 3: Bulgular

Okul ikliminin illere göre karşılaştırılması yapıldığında iller arasında anlamlı farklılıkların olduğu görülmüştür. Okul ikliminin tüm boyutları ve tüm iller ele alındığında Ankara, İstanbul ve İzmir illerinin okul iklimlerinin Adıyaman, Erzurum ve Samsun'a göre daha olumsuz olduğu görülmektedir. Okul ikliminin Ankara ve İstanbul gibi büyükşehirlerdeki okullardaki öğrenciler tarafından diğer illerdeki öğrencilere göre daha olumsuz algılandığı ifade edilebilir.

Prososyal davranışların illere göre karşılaştırılması yapıldığında, iller arasında anlamlı farklılıkların olduğu görülmüştür. Prososyal davranışların tüm boyutları ve tüm iller birlikte ele alındığında Erzurum ve Ankara illerinde prososyal ğrenci davranışlarının diğer illere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu; Antalya, İstanbul ve İzmir illerinde ise prososyal davranışların diğer illerden anlamlı düzeyde düşük olduğu görülmüştür.

Zorbalık davranışlarının illere göre karşılaştırılması yapıldığında, iller arasında anlamlı farklılıkların olduğu görülmüştür. Zorbalık davranışlarının tüm boyutları ve tüm iller birlikte ele alındığında Adıyaman ve Erzurum illerinde zorbalık davranışlarının daha düşük düzeyde meydana geldiği, İstanbul ve Antalya illerinde ise diğer illerden daha yüksek düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır.

Sosyo-ekonomik düzeye ilişkin olarak yapılan karşılaştırmaların sonucunda, okul iklimi, prososyal davranışlar, temel ihtiyaçların karşılanma düzeyleri ile sosyo ekonomik düzey arasında olumlu yönde; zorbalık davranışları

ile sosyo ekonomik düzey arasında zıt yönde anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenmiştir.

Cinsiyet değişkenine göre yapılan karşılaştırmaların sonucunda, okul iklimi algıları ve prososyal davranışların kız öğrencilerde daha yüksek düzeyde olduğu; zorbalık davranışlarının erkek öğrencilerde kız öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmüştür.

Sınıf düzeyi (altıncı, yedinci ve sekizinci sınıflar) değişkenine göre yapılan karşılaştırmaların sonucunda, okul iklimi ve prososyal davranışlar bakımından altıncı ve yedinci sınıflar daha yüksek, zorbalık davranışlarında ise sekizinci sınıfların daha yüksek olduğu görülmüştür.

Araştırma kapsamında ele alınan bağımlı değişkenlerin (okul iklimi, prososyal davranış, zorbalık) alt boyutlarının korelasyon katsayıları Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı tekniği ile hesaplanmış ve Tablo 5’de gösterilmiştir.

Tablo 5’deki değerler araştırmada ele alınan değişkenlerin hemen hemen tamamının birbirleriyle anlamlı düzeyde ilişkili olduğunu göstermektedir. Örgüt ikliminin başarı odaklılık boyutu, destekleyici öğretmen davranışları boyutu ile olumlu yönde ilişkilidir. Güvenli öğrenme ortamı okul ikliminin diğer iki boyutu ile ilişkilidir. Güvenli öğrenme ortamının düşük olarak algılanması ile zorbalık eğilimi ve zorbalığa maruz kalma değişkenleri arasında yüksek düzeyde ilişki olduğu görülmektedir. Prososyal davranışlardan gözlemsiz yardım ve özgeci yardım puanları ile zorbalık boyutları arasında ters yönde bir ilişki vardır.

Araştırma bulgularına göre olumlu örgüt iklimi ile zorbalık davranışları arasında zıt yönlü ilişkinin olduğu görülmüştür. Bu anlamda okul ikliminin daha olumlu hale getirilmesinin öğrencilerin zorbalık davranışlarının azalmasına katkı sağlayabileceği söylenebilir. Ayrıca olumlu okul iklimi ile öğrencilerin prososyal davranışları arasında pozitif doğrusal bir ilişki vardır. Buna göre okul ikliminin iyileştirilmesi ile birlikte öğrenciler arasındaki prososyal davranışların artacağı söylenebilir.

Araştırmada diğer önemli bir değişken olan Prososyal davranışların zorbalık davranışları ile zıt yönlü önemli bir ilişkisinin olduğu belirlenmiştir. Buna göre, öğrencilerin prososyal davranışlarının geliştirilmesi ile birlikte öğrenciler arasında meydana gelen zorbalık davranışlarının azalabileceğini söylemek mümkündür.

Bölüm 4: Tartışma

Bu araştırmada ulaşılan sonuçlardan en önemlisi okul ikliminin zorbalık ile olumsuz ilişkili olduğudur. Okul ikliminin olumlu özellikler taşıması öğrencilerin zorbalık düzeyinde azalmaya neden olmaktadır. Olumlu okul iklimi, diğer bir ifadeyle öğretmen davranışlarının destekleyici, öğrenme ortamının başarı odaklı olduğu, akran ilişkilerinin olumlu ve öğrencilerin kendini güvende hissettiği bir okul ortamı öğrencilerin zorbalık davranışlarının azalmasına neden olmaktadır. Bu bulgu benzer konulu araştırmaların (Gottfredson & Gottfredson, 1985; Welsh, 2000; Brand ve diğerleri, 2003; Khoury-Kassabri, Benbenishy ve Astor, 2005) sonuçları ile tutarlıdır. Olumlu okul ikliminin olduğu okullarda öğrencilerin yardım davranışların ödüllendirilmesi ve özgeci yardım davranışları olan akranlarla ilişkide bulunmaları, çocukların şiddete karşı koruyucu olacaktır (Khoury-Kassabri, Benbenishy ve Astor, 2005:166).

Okul iklimi, prososyal davranışlar ve zorbalık davranışlarının illere göre karşılaştırılması yapıldığında iller arasında anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür. Okul iklimine ilişkin olarak Ankara, İstanbul ve İzmir illerinin okul iklimlerinin Adıyaman, Erzurum ve Samsun'a göre daha olumsuz olduğu görülmektedir. Okul ikliminin Ankara ve İstanbul gibi büyükşehirlerdeki okullardaki öğrenciler tarafından diğer illerdeki öğrencilere göre daha olumsuz algılandığı ifade edilebilir. Prososyal davranışlarda ise Erzurum ve Ankara illerinde prososyal öğrenci davranışlarının diğer illere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu; Antalya, İstanbul ve İzmir illerinde ise prososyal davranışların diğer illerden anlamlı düzeyde düşük olduğu görülmüştür. Zorbalık davranışlarına ilişkin farklılıklar incelendiğinde Adıyaman ve Erzurum illerinde zorbalık

davranışlarının daha düşük düzeyde meydana geldiği, İstanbul ve Antalya illerinde ise diğer illerden daha yüksek düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır.

Araştırma sonucunda erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla zorbalık eğiliminde oldukları bulunmuştur. Önceden yapılan araştırmalar gözden geçirildiğinde, erkeklerin kız öğrencilere göre daha fazla zorbalık yaptıkları görülmektedir (Nabuzoka, 2003:107; Baldry ve Farrington, 2000:17-18; Björkqvist K. ve Österman K. 1999:59; Karaman-Kepenekçi ve Çınkır, 2003:244; Kandemir ve diğ., 2008). Bu araştırmanın sonuçlarının daha önce yapılan ve diğer ülkelerde yapılmış araştırmalarla tutarlı olduğu görülmektedir.

Sınıf düzeyi (altıncı, yedinci ve sekizinci sınıflar) değişkenine göre yapılan karşılaştırmaların sonucunda, okul iklimi ve prososyal davranışlar bakımından altıncı ve yedinci sınıflar daha yüksek, zorbalık davranışlarında ise sekizinci sınıfların daha yüksek olduğu görülmüştür. Alt sınıflardaki öğrenciler okul iklimini daha olumlu algılanmakta ve daha fazla yardımsever davranışlar sergilemekte iken, okullardaki en üst sınıfı oluşturan öğrenciler zorbalık düzeyini daha yüksek algılamaktadırlar.

NOT: Araştırma için gerekli veriler çok kısa bir süre önce toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular yukarıda kısaca verilmiş ve tartışılmıştır. Ancak bu süreç devam ettiğini belirtmek isteriz. Bulgular daha geniş bir şekilde ele alınıp tartışılacak ve yerli ve yabancı araştırmalarla daha ayrıntılı bir şekilde ilişkilendirilecektir. Bildiri önerisi kabul gördüğü takdirde tam metin gönderme süresine kadar bu çalışmalar yapılacaktır.

Bölüm 5: Kaynakça

- Anderson, C.S. (1982). The Search for school climate: A review of research. *Review of Educational Research*, 52 (3), 368-420.
- Baldry A. C. ve Farrington D. P. (2000). Bullies and delinquents. personal characteristics and parental styles. *Journal of Community And Applied Social Psychology*, 10, 17-18.
- Banks, R. (1997). *Bullying in school*. ERIC Digest (Online).09.07.2005 tarihinde http://npin.org/library/pre_1998/n00416.html adresinden alınmıştır.

- Björkpqvist, K. ve Österman K. (1999). *The nature of school bullying: across national perspective*. London and New York: Routhledge.
- Brand, S. & Felner, R.D. (1996). Cross-situational inconsistency in behavioral assessments and family/school environments. *Journal of Community Psychology*, 24, 160-174.
- Brand, S.; Felner, R.; Shim, M.; Seitsinger, A.; Dumas, T. (2003) Middle School Improvement and Reform: Development and Validation of a School-Level Assessment of Climate, Cultural Pluralism, and School Safety. *Journal of Educational Psychology*, v95 n3 p570-88 Sep 2003
- Choi, J., (2005). *Social Interdependence and social dominance: determinants of children's bullying, victimization and prosocial behaviors*. Unpublished doctoral dissertation. University of Minnesota.
- Comer, J.P. (2001). School that develop children. *American Prospect*, 12 (7), 30-35
- Eisenberg, N. ve J. Strayer. (1987). *Empathy and its development*. New York: Cambridge University Press.
- Elliot, M. (1992). *Bullying. A practical guide to coping for schools*. Wiltshire: Longman.
- Gottfredson, G. D. ve Gottfredson, D. C. (1985). *Victimizatization in schools*. New York: Plenum.
- Halpin, A.W., & Croft, D.B. (1963). *The organizational climate of schools*. Chicago: Midwest Administration Center.
- Hoy, W. K.; Tarter, C. ve Kottkamp, R.B.(1991) *Open schools/healty schools:measuring organizational climate*. Beverly Hills: Sage Publication
- Hoy, W.K. (2003). School Climate. In J.W. Guhtrie (Ed.), *Encyclopedia of education* (second edition ed., Vol. 6, pp.2121-2124). New York, NY: Thompson Gale.
- James, B. (1994). School violence and the law: The search for suitable tools. *School Psychology Review*, vol 32, no 2, 190
- Kandemir, M; Palancı, M.; Kurt, T. ve Çakır, O. (2008). *Relation of the interaction between the self-esteem of elementary students and their*

prosocial behaviors with peer bullying. Paper presented at the International Conference On Educational Sciences ICES'08. 23-25 June 2008, North Cyprus.

- Karaman-Kepenekçi, Y. ve Çinkır, Ş. (2003). Öğrenciler arası zorbalık. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*. Bahar 2003, 244.
- Khoury-Kassabri, M.; Benbenishy, R. ve Astor, R. A. (2005). The effects of school climate, socioeconomics, and cultural factors on student victimization in Israel. *Social Work Research*. Vol 29, No 3, 165-180.
- Loukas, A., Suzuki, R. Horton, K.D. (2006) Examining School Connectedness as a mediator of school climate effects. *Journal of research on adolescence*, Vol. 16, No 3, 491-502.
- Nabuzoka, D. (2003). Experiences of bullying-related behaviours by english and zambian pupils: A comparative study. *Educational Research* Vol. 45, No. 1 107, Spring 2003.
- Olweus, D. (2002). Annotation: Bullying at school: Basic fact and effects of a school based intervention program. *Journal of child Psychology and Psychiatry*, 35 (7) 1171-1190.
- Olweus, D. (2003). A profile of bullying at school. *Educational Leaderships*, Vol. 60 Issue 6, EBSCOhost.
- Pişkin, M. (2002). Okul zorbalığı: Tanımı, türleri, ilişkili olduğu faktörler ve alınabilecek önlemler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*. Kasım 2002, 531-562.
- Rushton, J. P ve M. R. Sorrentino. (1981). *Altruism and helping behavior: social, personality and developmental perspectives*. New Jersey: Lawrence Ass. Publishers.
- Sabo, D. J. (1995) Organizational climate of middle schools and the quality of student life. *Journal of Research and Development in Education*, 28, 150-160.
- Scales., P.C., & Taccogna, J. (2001). Developmental assets for school and life. *The Education Digest*, 66(6), 34-39.

Welsh, W.N. (2000) The effects of school climate on school disorder. ANNALS, AAPSS, 567 14 Haziran 2008 tarihinde <http://ann.sagepub.com/cgi/content/refs/567/1/88> adresinden alınmıştır.

Bölüm 6 : Tablolar

Tablo 1. Okul iklimi, prososyal davranışlar ve zorbalık davranışlarının illere göre karşılaştırılmasına ilişkin tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları

Boyutlar	İller														F	p	Fark (Tukey)
	1. Adıyaman (n=483)		2. Ankara (n=471)		3. Antalya (n=397)		4. Erzurum (n=486)		5. Samsun (n=415)		6. İstanbul (n=441)		7. İzmir (n=517)				
	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S			
1. Destekleyici Öğretmen Davranışları	3.60	0.79	3.36	0.81	3.60	0.72	3.65	0.78	3.78	0.73	3.49	0.73	3.65	0.78	13.450	.000	1-2; 1-5 2-4; 2-3 2-5; 2-7 3-5; 4-6 5-6; 6-7
2. Başarı odaklı Öğrenme Ortamı	4.50	0.51	4.40	0.60	4.27	0.65	4.38	0.55	4.47	0.49	4.40	0.55	4.42	0.56	7.256	.000	1-3; 1-4 2-3; 3-4 3-5; 3-6 3-7
3. Güvenli Öğrenme Ortamı	3.69	0.84	3.34	0.85	3.36	0.81	3.56	0.79	3.44	0.81	3.31	0.85	3.45	0.87	12.360	.000	1-2; 1-3 1-5; 1-6 1-7; 2-4 3-4; 4-6
1. Gözlemlenilen Yardım	2.17	0.58	2.10	0.55	2.25	0.52	2.04	0.55	2.09	0.56	2.22	0.54	2.21	0.57	8.972	.000	1-4; 2-3 2-6; 2-7 3-4; 3-5 4-6; 4-7 5-6; 5-7
2. Özgeci	2.53	0.54	2.58	0.50	2.49	0.48	2.55	0.51	2.55	0.49	2.44	0.56	2.47	0.54	3.836	.001	2-6; 2-7

Yardım																	4-6
3. Faydacı Yardım	2.01	0.61	1.94	0.59	2.03	0.58	1.84	0.60	1.90	0.60	2.02	0.58	2.00	0.62	6.722	.000	1-4; 3-4 3-5; 4-6 4-7; 5-6
4. Gözlemsiz Yardım	2.70	0.37	2.66	0.41	2.62	0.36	2.64	0.39	2.66	0.36	2.60	0.40	2.65	0.37	3.328	.003	1-3; 1-6
1. Zorbalık Eğilimi	1.47	0.72	1.67	0.79	1.70	0.88	1.49	0.72	1.58	0.74	1.68	0.84	1.63	0.82	6.086	.000	1-2; 1-3 1-6; 1-7 2-4; 3-4 4-6
2. Zorbalığa Maruz Kalma	1.79	0.87	1.91	0.86	1.93	0.90	1.78	0.81	1.82	0.79	2.06	0.97	1.85	0.88	5.749	.000	1-6; 4-6 5-6; 6-7

Tablo 2. Okul iklimi, prososyal davranışlar ve zorbalık davranışlarının sosyo-ekonomik düzeylere (sed) göre karşılaştırılmasına ilişkin tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları

Boyutlar	SED						F	p	Fark (Tukey)
	Alt		Orta		Üst				
	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S			
1. Destekleyici Öğretmen Davranışları	3.58	.80	3.62	.76	3.57	.77	1.260	.284	-
2. Başarı odaklı Öğrenme Ortamı	4.33	.63	4.44	.54	4.45	.51	13.027	.000	1-2; 1-3
3. Güvenli Öğrenme Ortamı	3.69	.85	3.44	.85	3.53	.82	8.103	.000	1-3; 2-3
1. Gözlemlenilen Yardım	2.14	.56	2.19	.56	2.11	.55	5.374	.005	2-3
2. Özgeci Yardım	2.48	.54	2.55	.51	2.52	.51	5.204	.006	1-2
3. Faydacı Yardım	1.99	.61	1.97	.60	1.92	.59	3.642	.026	1-3
4. Gözlemlenilen Yardım	2.62	.41	2.67	.35	2.65	.38	4.607	.010	1-2
1. Zorbalık Eğilimi	1.65	.86	1.54	.74	1.60	.78	4.59	.010	1-2
2. Zorbalığa Maruz Kalma	1.97	.92	1.88	.86	1.78	.83	12.55	.000	1-2; 1-3; 2-3

Tablo 3. Okul iklimi, prososyal davranışlar, zorbalık davranışlarının cinsiyetlere göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	n	\bar{x}	S	t	P
1. Destekleyici Öğretmen Davranışları	1. Erkek	1581	3.54	.78	3.309	.001
	2. Kız	1624	3.63	.77		
2. Başarı odaklı Öğrenme Ortamı	1. Erkek	1580	4.34	.61	6.683	.000
	2. Kız	1624	4.47	.50		
3. Güvenli Öğrenme Ortamı	1. Erkek	1580	3.38	.85	4.677	.000
	2. Kız	1624	3.52	.83		
1. Gözlemlili Yardım	1. Erkek	1581	2.26	.54	10.989	.000
	2. Kız	1624	2.05	.56		
2. Özgeci Yardım	1. Erkek	1581	2.48	.52	-4.281	.000
	2. Kız	1624	2.56	.52		
3. Faydacı Yardım	1. Erkek	1580	2.07	.59	10.081	.000
	2. Kız	1624	1.86	.60		
4. Gözlemsiz Yardım	1. Erkek	1581	2.57	.40	-12.515	.000
	2. Kız	1624	2.73	.33		
1. Zorbalık Eğilimi	1. Erkek	1581	1.81	.90	15.543	.000
	2. Kız	1623	1.39	.59		
2. Zorbalığa Maruz Kalma	1. Erkek	1581	2.00	.94	8.393	.000
	2. Kız	1623	1.75	.78		

Tablo 4. Okul iklimi, prososyal davranışlar ve zorbalık davranışlarının sınıf düzeyine göre karşılaştırılmasına ilişkin tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları

Boyutlar	Sınıf Düzeyi						F	p	Fark (Tukey)
	6. Sınıf		7. Sınıf		8. Sınıf				
	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S			
1. Destekleyici Öğretmen Davranışları	3.90	.69	3.66	.72	3.24	.76	231.420	.000	6-7;6-8;7-8
2. Başarı odaklı Öğrenme Ortamı	4.56	.44	4.43	.54	4.25	.64	81.025	.000	6-7;6-8;7-8
3. Güvenli Öğrenme Ortamı	3.59	.85	3.48	.83	3.31	.82	30.830	.000	6-7;6-8;7-8
1. Gözlemlenilen Yardım	2.30	.55	2.13	.56	2.03	.53	69.883	.000	6-7;6-8;7-8
2. Özgeci Yardım	2.39	.55	2.51	.50	2.63	.48	57.199	.000	6-7;6-8;7-8
3. Faydacı Yardım	2.05	.61	1.96	.59	1.88	.59	21.250	.000	6-7;6-8;7-8
4. Gözlemlenilen Yardım	2.68	.36	2.62	.39	2.64	.39	4.607	.010	6-7
1. Zorbalık Eğilimi	1.53	.78	1.61	.82	1.66	.77	6.833	.001	6-8
2. Zorbalığa Maruz Kalma	1.84	.86	1.94	.91	1.84	.84	4.062	.017	6-7;7-8

Tablo 5. Araştırma kapsamında ele alınan değişkenlerin korelasyon sonuçları

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Destekleyici Öğretmen Davranışları	1.00								
2. Başarı odaklı Öğrenme Ortamı	.49* *	1.00							
3. Güvenli Öğrenme Ortamı	.20* *	.15 **	1.00						
4. Gözlemlenilen Yardım	.12* *	.08 **	-.09 **	1.00					
5. Özgeci Yardım	.03	.08 **	-.02	-.12* *	1.00				
6. Faydacı Yardım	.03	-.02	-.19 **	.52* *	-.12* *	1.00			
7. Gözlemsiz Yardım	.24* *	.28 **	.14 **	.05* *	.35* *	-.12* *	1.00		
8. Zorbalık Eğilimi	-.19* *	-.25	-.36	.16* *	-.12* *	.24* *	-.33* *	1.00	

	*	**	**		*		*		
9. Zorbaliġa Maruz Kalma	- .12* *	- .16 **	- .47 **	.11* *	- .08* *	.17* *	- .16* *	.54 **	1.0 0

* p < .05; ** p < .01